

Natura eta kultura Fukushima

Mendebaldeko ikuspegitik behintzat, ezinbestekoa zaigu honako bereizketa analitikoa egitea: alde batetik, natura balsa daukagu, edo bere hondarrak geratzen zaizkigu, esango lukete Giddens eta Beck bezalakoek, jadanik *kulturalki* erai-ki gabeko naturarik ia geratzen ez dela pentsatzen dutenek; bestalde, kultura dugu, gizakiok eratu duguna, nahiz eta askotan eratze horrek gure gaintetik azaldu eta gure bizimodua erabat determinatu eta murriztu egiten duen. Ikuspegi horretatik argi dago Japonian gertaturikoa istripu oso ezohikoa izan dela. Lurrikara eta tsunamia segidan —bizitzan behin gertatzen dena—, eta gero bertako konplexu nuklearraren diseinua ez zela zeharo egokia baieztatu da, ez zegoen pentsatuta bi gertaera natural horiek batera gertatzerako.

Eta eskerrak Japonian gertatu den, oso lurralde sismikoa delako eta ondorioz zentral nuklearren diseinua inon baino osoago eta ziurragoa delako; eta eskerrak bertako kultura fatalistak lagundu duen ezbeharraren hain larria bilaka ez dadin: jendeak autoritatearen bertsioa eta gomendioak sinistu eta obeditu ditu eta zenbait langile *samurai* erradioaktibitatearen hedapena kontrolatzea eta murriztea lortu dute. Garoñan ezin da berdin gertatu: Burgos ez da lurralde sismikoa, Ebron ezin dira tsunamiak eragin eta, hori bai, Interneten euren egoismoa *repeatzen* duten langileengandik ezin heroismoa espero.

Bada, esan dezagun gertaera horiek beste ikuspegi batetik ikus daitezkeela: Fukushima ikusi duguna, non eta Japonian horre nuklearra berpiztu duen gertaera, batez ere gure giza natura zelangoa den berrikusteko aukera paregabea ematen digun fenomeno da: gizakiok jan, edan, lo egi-

teko babesa eta sexu beharrak aseztu gero, beste guztirako nahiko *kalamidadeak* gara, gauzak egiten ditugu hala edo hola, beti ere ahalegin minimora jotuz eta txarrena ez dela gaur gertatuko pentsatuz; nola altxatuko ginateteke, bestela, ohetik egunero? Txarrena gaur gertatzen denean..., ai amigo! Hobe alde egitea, ahal baldin bada behintzat.

Horregatik, oraindik naturarekin nolabaiteko lotura *naturala* gordetzen duten *kulturetan* ez dituzte tigreak etxekotzen. Zertarako, pizti horren naturak behin jabea jaten saiatzera eramango baitu? Pertsona entrenatu batek kontrolatu ahal du tigreaken sen hori, baina etengabe adi egon beharko litzateke, inoiz ere arreta galdu gabe; eta inor ez da gai horrela bizitzeko, edo inork ez du horrela bizi nahi, ezta? Beste animalia batzuk otzantzea interesgarria izan daiteke, baina tigrea? Ez du merezi, gure eta bere muga naturalak kontuan hartzen baldin baditugu.

Neolitikotik aurrera halako eskema kognitiboetan bizi izan da gizateria mende askotan zehar eta hala edo hola konpondu da, baina animalien otzantzea edo aberetzea eta landareen kontrola lortzen den eremu geografikoetan —klima, landaredi eta faunagatik prozesu hori gertatzea errazago zen eremuetan, Jared Diamond-ek azaltzen duen moduan— gero zabalduko den beste fenomeno bat gertatzen da: natura eta kulturaren arteko bereizketa analitiko horrek zenbait mende beranduago bi kontzeptu horien arteko banaketa erabateko-ra eramango gaitu Mendebaldean, eta, horren ondorioz, Arrazoimenak eta Zientziak Erljioaren papera hartuko dute eta natura neutraliza daitekeen aldagaia dela pentsatzera ailegatuko gara. Gure eredu analitiko hori globalizatu dugun neurrian, tigreak zamakutzen ditugu munduan zehar. Aldaketa klimatikoa, hondakin nuklearrak, kloroaren kimika..., gizakiok sortu eta konpondu ezin ditzakegun arazoak dira; gure giza naturak oso ahalmen linguistiko handia eman digu, egiten duguna a posteriori azaltzeko gaitasun handia daukagu, istorioak sortzen ditugu gure ekintzak ulertzeko, baina azkenean istorio horietako batzuk, distiragarrienak,

erabat sinistu ditugu eta tigreka katutxo baten moduan ikusten dugu. Portzieto, gertatuko balitz, Garoñako langile egoista *raperoeak* ere era altruista eta heroikoan jokatuko lukete ziurrenik. Gure giza natura halakoa da, eta zentral nuklear batean lan egiteko beharrezkoa den eta sustatzen den kultura korporatiboak ere zentzu horretan jokatuko luke.

Bankeroak espetxeratu?

Giza naturari begira ere azaldu daitezke hobeto azken urteotan gertatu diren istripu ekonomikoak, gaur egungo krisi global eta erabatekoa prezipitatu dutenak. Nagia, egoismoa, ardura eza eta, berriz ere, *gaur ez da txarrena gertatuko* pentsaera horrek eragin du finantzen burbuilen leherketa eta gaur egungo banketxeen pobretze erabatekoa. Etengabeko segidan bankuek diru publikoak behar dituzte euren jabetza higiezin desagerpen magikoa estaltzeko, eta estatuak euren indarra erakutsi behar dute zor publikoa sortzeko eta berori berriro aberastasun pribatua bilakatzeko.

Eurogunean egoera dramatikoak etengabe agertzen dira. PIGSena bere burua betetzen duen profetia bilakatu da. Hainbat hedabidetan askotan esaten zen Portugal, Italy/Ireland, Greece eta Spain ekonomia aberats gezurrezkoak erakitzen ari ziren herrialdeak zirela, horien dinamismo ekonomikoa Europar Batasunaren kohesio funtsetatik jasotzen ziren dirutzetan eta horiek fenomeno espekulatiboetan inbertitzean zetzala, eta gaur balorapen hori neurri handi batean egia zela baieztatzean merkatuek eragin dituzten eraso espekulatiboei esker Portugal, Irlanda eta Grezia jadanik kiebran erori dira eta erreskatea eskatu behar izan dute euroa erabat ez zapuzteko. Txerritxo handienak —Espainia, hurrengo izateko aukera askorekin, eta Italia urrunago— falta dira erortzeko eta ikusi beharko da zer punturaino eusten dion dirua egiteko europar makinariak —edo, hobe esanda, sinesgarritasuna mantentzeko ahalmenak—, Alemaniak txartel gorriak erakusten hasi baino lehen.

Panorama horretan —eta nolabait azkenean laguntza eskatzen duten bankuen eta laguntza horiek emateagatik estatuen sendotasuna zalantzan jartzen duten *merkatuen* atzean pertsona eta interes berberak ezkututzen direla ikusten dutenen aldetik—, krisi honek haragizko arduradunak dituela esaten hasi da eta gero eta ozenago entzuten da *gizateriaren kontrako krimen ekonomikoak* egon direla azken urteotan eta arduradunak epaitu eta zigortu behar direla. Nonbait, Islandiak hartutako bidea —bankuak ez erreskatatzea, horien nazioarteko zorrak ordaintzeari ezetz esatea eta arduradunak zigortzea— hobesten da eztabaida publikotan nabarmentzen ari diren zenbait sektore intelektualen aldetik, nahiz eta oraindik zeharo argi ez egon.

Jende xeheak, krisiaren ondorio larriak bere haragitan ordaintzen dituen bitartean, gaur egungo egoera kalapitatsua erabat txundituta begiraten duenez gero, logikoa litzateke halako planteamenduak arrakastatsuak izatea. Justizia egingo al litzateke horrela? Neurri handi batean bai, apika, baina ikusteko dago *merkatuen* eta *estatuen* arteko gerra horretan, botere legitimatuaren norberaren kuota irabazte aldera, jende xehearen benetako interesak defendatuko liratekeen. Fikziozko finantza diruaren kudeaketa nori dagokion baldin bada eztabaida, bizimodua gero eta garestiago duen jendeak —azken finean, gero eta baliabide fisiko gutxiago duen planeta batean bizi garelako gertatzen da hori— ez omen du irabazteko askorik debate artifizial horietan. Baliabide naturalen ustiaketa demokratikoa, horixe da beti taulatik kanpo mantendu nahi den urrezko gaia.

Gizateriaren ondarea

Berriki Chicho Buarque brasildar idazleari galdetu zioten ea Amazonia, dituen natur baliabideak kontuan hartuta, *nazioartekotu* beharko litzatekeen. Kontuan hartzeko moduko argudioa zela erantzun zion Buarquek galdera egin zion *azkartxoari*, neurri berean ea munduan geratzen diren baliabideak

bide energetikoak Nazio Batuen Erankundearen menpe ez ote lirатеkeen utzi beharko arrapostu zion segituan. Eta argudioak erabateko logika du. Zergatik Libia azpian dagoen petrolioak libiarrena izan behar du, kategoria hori, libiar izatea, berez ia asmakizun mendebaldar berri-berria bada? Zergatik izan behar du petrolio horrek satrapa autoritario batzuen ondarea?

Arabiar gune geografikoetan urtearekin batera hasi ziren errebolta demokratikoek gerra zibil bilakatzeko bidea hartu dute Libian, Yemenen eta Sirian, lerrook idazterakoan. Europar ezkerreko internazionalismoak isiltasun ozena mantendu du fenomeno hori agertzerakoan, are ozenagoa Gaddafi bezalako autokratak errepresio gordina erabiltzen hasi zirenean, eta, azkenean, hitz egin du Libian nazioarteko interbentzio militarra kritikatzeko, orain dela urte batzuk Balkanetako gerretan zeharo antzua izan zela demostratu zuen gidoiari jarraituz. Alta, bakezale prestigidunek interbentzioa babestu dute, ona ez baina hain txarra ez dela defendatuz, sikiera beste autokrata batzuek ikus dezaten errepresioaren bikadak kosteak ekarri ahal dituela. Asteak pasatu ahala, Libian egoera erabat zaputza dela begi bistan da. Joan proposatzen NBEk hartu behar duela bertako baliabideen kontrola eta ikusiko dugu armak nola zorrozten diren.

Baina bakezale erradikalen urrezko argudioa ere erabat zaputza da: interbentzio militarrek ez du ezertarako balio, badaude beste estrategia eraginkorragoak. Non dira horiek, baina? Non nazioarteko mobilizazioa satrapa arabiarren demasakerien kontra? Internazionalismo iraultzailea bere nostalgian zeharo galduta dagoen bitartean, autokrata horiei armak eman dizkietenek —noski, euren interesen alde eta euren herrialdetako iritzi publikoaren eskaera beti dudazkoen aitzakian— tirano zaharren armak eta (ziur aski) tirano berri izateko borrokatzen direnen gorputz ahulki armatuen artean arma gehiago ipintzeak ez du egoera konponduko, baina horrela justizia beti inperfektua apurtxo bat —oso apur txikia, hori bai— gehiago islatzen da gure mundu kru-

del honetan. Europako ezkertiar erradikalek segitu ahal dute pentsatzen mundu perfektu bat eraikitzea posible dela, eta horretarako euren errezeta perfektuetan sinistu behar dela. Baina erradikala izatea erroetara jotzea bada, hobe luke giza naturaren erroetan pentsatzea eta «gizaki berri perfektua» eraikitzerik ez dagoela, eguneroko lokatzean jardun behar dela eta tokian tokiko egoerak ahal diren neurrian konpondu edo sikiera moldatu behar direla, ahal dena ahal dela. Bitartean, bizitzaren alde argitsuan bizi direnez, euren grina eta apetak ondo beteta, gerraren kontrako enkartelada solidarioa egin, eta gero «ez lukek zerbeza bat gaizki etorriko orain» kantatzea dute. Ene, gizakirik ez balego, orduan bai pagotxa; orduan, zer?¶